

บทที่ 4

แนวทางในการสร้างประสิทธิผลของการสื่อสารในการเผยแพร่ธรรมะ หลักสูตรการพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุข

คุณแม่ดร.สิริ กรินชัย เป็นผู้ริเริ่มจัดสร้างหลักสูตรพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุข และยังเป็นผู้วางแนวทางในการสร้างประสิทธิผลของการสื่อสารในการเผยแพร่ธรรมะหลักสูตรดังกล่าวนี้จวบจนปัจจุบันนับเป็นเวลาเกือบครึ่งศตวรรษ การสัมภาษณ์เจาะลึกท่านด้วยคำถามกว่า 100 ข้อ ระหว่างวันที่ 6-8 กันยายน ณ อาคารปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ วัดอินทรวีหาร กรุงเทพมหานคร นับว่าช่วยให้ผู้วิจัยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรนี้เพิ่มมากขึ้น และยังได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์คุณแม่ดร.สิริ กรินชัย มาวิเคราะห์และสกัดตัวแปรหรือเกณฑ์บ่งชี้ถึงประสิทธิผลของการสื่อสารในการเผยแพร่ธรรมะหลักสูตรนี้ดังปรากฏในแบบสอบถามวิทยากรและแบบสอบถามผู้เข้าอบรมซึ่งนำมาใช้ในการสำรวจในขั้นต่อไป (ตัวอย่างแบบสอบถามทั้งสองอยู่ในภาคผนวก 7 และ 8 ตามลำดับ) อนึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึกแบ่งเป็นหมวดใหญ่ ๆ 4 ตอน คือ ผู้ส่งสาร สาร สื่อที่ใช้ในการเผยแพร่ธรรมะ และผู้รับสารหรือผู้เข้าอบรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผู้ส่งสาร

ผู้ส่งสารในการเผยแพร่ธรรมะหลักสูตรการพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุข แบ่งประเด็นการนำเสนอ ดังต่อไปนี้

- 1) ที่มาและการริเริ่มบทบาทการเผยแพร่ธรรมะของคุณแม่ ดร. สิริ กรินชัย
- 2) การริเริ่มจัดสร้างหลักสูตรการพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุข
- 3) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร
- 4) ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการเข้าอบรมในหลักสูตร
- 5) การเผยแพร่ธรรมะของวิทยากร
- 6) การคัดเลือกและฝึกวิทยากร
- 7) การปฏิบัติธรรมของบุคลากรซึ่งช่วยอำนวยความสะดวกในการอบรม

ที่มาและการริเริ่มบทบาทการเผยแพร่ธรรมะของคุณแม่ดร.สิริ กรินชัย

คุณแม่ดร.สิริ กรินชัย (สัมภพสมณ, 6 กันยายน 2540) กล่าวถึงที่มาและการริเริ่มบทบาทการเผยแพร่ธรรมะของท่านว่า “ด้วยเหตุที่อยากจะได้นุญกุศล และได้รับการอบรมสั่งสอนจากคุณพ่อว่า สร้างโบสถ์ 7 หลัง ยังสู้การเข้าวิปัสสนา 7 คืนไม่ได้” ประกอบกับความคิดที่ว่า “เราไม่ได้ร่ำรวยเหมือนคุณพ่อ ซึ่งมักจะทำบุญด้วยการสร้างโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ จึงคิดว่ามาเข้าวิปัสสนาดีกว่า” ขณะนั้นคุณแม่ดร.สิริ กรินชัย ได้แต่งงานมีครอบครัวแล้วและมีบุตรชาย-หญิงรวม 4 คนจึงพาบุตรไปฝากคุณตาคุณยายให้ช่วยดูแลขณะที่ท่านตัดสินใจเข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน 7 วัน

คุณแม่ดร.สิริ กรินชัย เริ่มปฏิบัติธรรมครั้งแรกเมื่อพ.ศ. 2492 ขณะนั้นอายุ 32 ปี ได้เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานกับคุณยายชีพัฒนา คั่นประคิชฐ์ เป็นท่านแรกฝึกกับคุณแม่ชีแดง พจนสิทธิ (มีศักดิ์เป็นแม่) เป็นท่านที่ 2 ต่อมาได้ศึกษาธรรมปฏิบัติจากท่านเจ้าคุณอาจารย์พระธรรมธีรราชฆาตมุนี (โชคก ญาณสิทธิเถร) พระอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระรูปแรกของประเทศไทย อดีตครองเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ และพระครูภาวนาวิสิฐ เจ้าอาวาสวัดแสงธรรมเวฬุาราม (วัดสมเด็จแคนสงบ) จังหวัดนครราชสีมา

เมื่อได้เข้าปฏิบัติธรรม 7 วันเป็นครั้งแรก จากนั้นมาท่านก็คิดใจในรสพระธรรมเริ่มมีปัญญาความรู้และสนใจใฝ่ศึกษาธรรมะมากขึ้น โดยเริ่มศึกษาพระอภิธรรมและเรียนรู้ภาษาบาลีควบคู่กันไป ในระหว่างนั้นมีผู้คนมาเยี่ยมคุณแม่ ดร. สิริที่บ้านและได้ปรารภว่าท่านมีผิวพรรณเปลี่ยนไปคู่มือใสขึ้น จึงทำให้ท่านเริ่มสนทนากับธรรมะที่ได้จากการปฏิบัติอันเป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว นอกจากนี้ยังได้สาธิตการเดินจงกรม การนั่งสมาธิ และการกำหนดอิริยาบถทั้ง 6 ทวาร (ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ) ให้ชมอีกด้วย บุคคลต่างๆ ที่ได้ดูการสาธิตการปฏิบัติวิปัสสนาจากคุณแม่ ดร. สิริได้นำวิธีการดังกล่าวไปทดลองปฏิบัติที่บ้าน ผลปรากฏว่าต่างเกิดอาการของธรรมปฏิบัติเช่น น้ำตาไหล ขนลุก ตัวโยก ฯ ท่านจึงสอนการกำหนดรู้เพื่อฝึกสติให้เท่าทันอาการต่าง ๆ เหล่านี้จนถึงการอธิบายธรรมะในลำดับขั้นที่สูงขึ้น

ในปี 2495 มีผู้มาขอฝึกวิปัสสนากรรมฐานโดยขอพักกับคุณแม่ ดร. สิริ ที่บ้านท่านก็อนุญาตให้เปิดห้องไว้ 1 ห้องสำหรับทำการฝึกและใช้เป็นที่พัก เนื่องจากในสมัยนั้นท่านเปิดบ้านเป็นโรงเรียนสอนตัดเสื้อตัดผม จึงมีที่พักสำหรับผู้เข้าเรียนตัดเสื้อตัดผมด้วย ครั้งแรกมีผู้เข้าเรียนการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเพียง 1 คน ต่อมาเพิ่มขึ้นเป็น 4-5 คน และมากขึ้นตามลำดับเนื่องจากห้องพักนั้นเข้าพักได้คราวละ 4 คนจึงทำให้เกิดความแออัด จากนั้นสานุศิษย์ของท่านจึง

เริ่มเชิญคุณแม่ดร.สิริไปสอนตามบ้าน โดยมีครอบครัวไรวา (เจ้าของกิจการร้านอาหาร เอส แอนด์ พี) เชิญไปสอนที่บ้านไรวา จังหวัดชลบุรี ต่อจากนั้นก็ไปสอนที่จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มตั้งแต่บ้านเจ้าของห้างต้นตรางค์ซึ่งเป็นญาติกับตระกูลไรวา และบ้านอื่น ๆ อีกรวมเป็น 5 บ้าน ในจังหวัดนั้น และเมื่อบอกต่อ ๆ กันมาจึงมีผู้สนใจฝึกวิปัสสนากรรมฐานกับคุณแม่ ดร.สิรินับร้อย ๆ คนจนมากขึ้น ๆ อย่างเช่นทุกวันนี้

การเผยแพร่ธรรมะของคุณแม่ดร.สิริ กรินชัย เกิดจากความเมตตาที่เกิดในจิตอยากจะทำให้เพื่อนมนุษย์มีความสุข พ้นจากความทุกข์ คือ เต็มเปี่ยมไปด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา จึงจะทำงานเผยแพร่ธรรมะได้ นอกจากนี้ยังต้องมีความจริงใจ ไม่เลือกชั้นวรรณะ ท่านกล่าวว่า “แม่ไม่เลือกชั้นใคร ขอทานก็มี เวลานี้แท้ก็ยังมี หมอ พยาบาล มหาเศรษฐี รัฐมนตรี มีหมดทุกอย่าง แม่ไม่ปฏิเสธใคร ผลที่สุดพวกใจยังมาปฏิบัติกับแม่ พอมาปฏิบัติเขาก็สารภาพบาป ร้องไห้บอกว่า ตนเคยปล้น เคยฆ่า เคยทำลูกระเบิด เคยทำปิ่นเถื่อน เนี่ย ! คิดลอยหมดแล้ว ตั้งแต่นั้นต่อไปจะไม่คิดทำชั่วอีก”

โดยมากชาวพุทธมักจะเคยชินกับบทบาทการเผยแพร่ธรรมะของภิกษุสงฆ์มากกว่าการเผยแพร่ธรรมะโดยฆราวาส คุณแม่ดร.สิริ กรินชัย ซึ่งเป็นสตรีฆราวาสที่ทำหน้าที่ดังกล่าวนี้ให้ความเห็นว่า “งามอยู่ที่ผี คืออยู่ที่ละ พระอยู่ที่ใจ” ถ้าใจของเราเป็นพระแล้วทำอะไรก็ไม่ผิดการที่อยากช่วยให้คนเป็นคนดีไม่ว่าผู้หญิงหรือผู้ชายก็ทำได้ อย่างแม่เป็นผู้หญิงแม่ก็ทำได้ ท่านเจ้าคุณอาจารย์ พระธรรมธีรราชชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิเถร)ยกย่องแม่มาก “คุณสิริอรงานของพระไปทำ ทำได้ผลได้ประโยชน์มาก ท่านเคยเทียบเคียงว่าเหมือนภิกษุณีในสมัยพุทธกาลก็ทำแบบนี้”

ตลอดระยะเวลาการเผยแพร่ธรรมะเกือบ 50 ปีของคุณแม่ดร.สิริ กรินชัย เป็นไปด้วยความราบรื่น ทุกที่ที่เปิดสอนการปฏิบัติวิปัสสนาจะต้อนรับท่านด้วยดี เนื่องจากท่านจะไปสอนให้เฉพาะบ้านที่มีความศรัทธาและเจ้าของบ้านเคยปฏิบัติธรรมกับท่านทั้งสามีและภรรยา นอกจากนี้จะต้องชวนญาติพี่น้องหรือเพื่อนมาเข้าปฏิบัติธรรมอย่างน้อย 5 คน คุณแม่ดร.สิริจึงจะตอบรับคำเชิญไปสอนการปฏิบัติวิปัสสนายังบ้านเจ้าภาพนั้น ๆ มิใช่เพียงแต่ผู้เข้าปฏิบัติที่เป็นฆราวาสเกิดการยอมรับในการสอนธรรมะของท่านเท่านั้น แม้แต่ภิกษุยังกล่าวยอมรับในการสอนของท่าน ดังกรณีตัวอย่างของท่านพระครูโสภิตมงคลการ เจ้าอาวาสวัดคันสน พระนักเทศน์ และเดินธุดงค์มา 21 ปี และเป็นพระอาจารย์ของเจ้าอาวาสวัดผาณิตาราม กล่าวกับคุณแม่ดร.สิริ กรินชัยว่า “ผมปฏิบัติเดินธุดงค์มา 21 ปี ผมได้ธรรมะในบ้านผู้หญิง เพราะฉะนั้นพระพุทธเจ้าบอกไม่มีหญิงไม่มีชาย ไม่มีสัตว์ บุคคล ตัวตน เราเขา ถ้าผมไม่คิดกับผ้าเหลืองตามพระวินัยแล้ว ผมก็จะกราบเท้าโยมแม่ (สิริ)เลย ถ้าว่าหมามันสอนให้ผมปฏิบัติธรรมะได้ ผมก็จะกราบมัน อย่างว่าแต่โยมแม่เป็นผู้หญิงเลย”

อย่างไรก็ตามมีอยู่คราวหนึ่งมีภิกษุจากวัดโพธิ์ จังหวัดนครสวรรค์ มาเรียนธรรมปฏิบัติจากคุณแม่คร.ศิริ แต่จะขอลาสิกขาในวันที่ 3 ของการปฏิบัติ เพราะไม่เห็นด้วยกับการให้ผู้หญิงมาสอนการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน คุณแม่คร.ศิริจึงแนะนำให้ท่านไปเรียนธรรมปฏิบัติตามแนวทางนี้ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ คณะ 5 เพราะท่านเจ้าคุณอาจารย์ของคุณแม่ คร.ศิริสอนที่อยู่ที่นี่ พระมหาเปรียญ 9 ประโยค ตลอดจนพระราชาสีมีสอนอยู่ในวัดนั้นเช่นเดียวกันแล้วภิกษุนั้นก็กลับไป แต่ในปีต่อมาภิกษุรูปเดิมที่ขอลาสิกขาไปก่อนได้มาปฏิบัติธรรมกับคุณแม่คร.ศิริ ในวันที่ 4 ของการปฏิบัติท่านนั่งสมาธิหน้าตาไหลสะอื้นบอกกับคุณแม่คร.ศิริว่า “คุณโยมจำได้ไหม อาตมาเคยบอกว่าบางทีอาจจะไปเรียนปฏิบัติกับคุณโยมที่บ้านโคราช คุณโยมบอกอย่าไปเลยที่บ้านนั้นผู้หญิงสอน”

การริเริ่มจัดสร้างหลักสูตรการพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุข

คุณแม่คร.ศิริ กรินชัย(สัมภาษณ์, 6 กันยายน 2540) กล่าวถึงการเป็นผู้ริเริ่มจัดสร้างหลักสูตรการพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุขว่า หลักสูตรนี้มีรากฐานมาจากหลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานด้วยการเจริญสติปัญญานี้ตามแนวทางขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อันเป็นหลักซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากธรรมาจารย์ทั้งสิ้นของท่าน โดยเฉพาะท่านเจ้าคุณอาจารย์พระธรรมธีรราชฆานูณี(โชค ญาณสิทธิเถร) นับเป็นพระอาจารย์ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการให้คำปรึกษาเพื่อปรับประยุกต์การสอนธรรมะในหลักสูตรจนมีแบบแผนใกล้เคียงกับการสอนในปัจจุบัน

นับตั้งแต่เริ่มบทบาทในการเผยแผ่ธรรมะตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันคุณแม่คร.ศิริ กรินชัยพยายามพัฒนาเทคนิคการสอนหรือการถ่ายทอดธรรมะเพื่อให้เกิดความเหมาะสมสอดคล้องกับกาลสมัยและการฝึกคนจำนวนมากขึ้นๆ ตามลำดับ ทั้งนี้ก่อนที่จะปรับเปลี่ยนรูปแบบหรือเนื้อหาการสอนอะไรก็ตาม คุณแม่คร.ศิริจะมาปรึกษากับท่านเจ้าคุณอาจารย์ก่อนจนท่านเห็นว่าดี เหมาะแล้ว ควรแล้ว จึงสอนตามแนวทางใหม่ที่ประยุกต์ขึ้น ดังต่อไปนี้

1. การเดินจงกรม ในสมัยของพระพุทธองค์มี 6 ระยะ คุณแม่คร.ศิริ คิดค้นโดยเพิ่มการกำหนดให้ละเอียดขึ้น จึงเกิดทำเดินจงกรมในระยะที่ 7 ซึ่งมีการเดินคล้ายกับระยะที่ 6 โดยเพิ่มองค์บริกรรมว่า “คิดหนอ” หรือ “ไม่คิดหนอ” ตามความเป็นจริง

2. การออกเสียงพร้อมกันในขณะเดินจงกรม เพิ่งบัญญัติขึ้นเนื่องจากทำให้ผู้สอนรู้ว่าผู้เข้าปฏิบัติทำได้ปัจจุบันอาการใหม่ ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงแรกๆ ของการเผยแผ่ธรรมะมีผู้เข้าอบรมจำนวนน้อยเพียงครั้งละ 5-20 คน สามารถทดสอบโดยการไล่เตี๋ยวให้ลองเปล่งเสียงดูว่าเสียงที่บอก

ท่าทางการเดินกับเท้าที่ก้าวเดินตรงกันหรือไม่(ทันปัจจุบันไหม) แต่เมื่อต้องสอนคนเป็นจำนวนมาก เช่น ที่วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี มีผู้เข้าอบรมคราวละ 900 คน จึงต้องให้ผู้เข้าอบรมเปล่งเสียงพร้อมกันและเดินจงกรมตามจังหวะเสียงที่เปล่งนั้นด้วย

3. การกำหนดอิริยาบถให้ละเอียดขึ้น เช่น การกำหนดกิริยาในการรับประทานอาหาร จะกำหนดอย่างละเอียด เป็นการฝึกสติให้ดวงใจคอยรับรู้อิริยาบถของตนให้มากยิ่งขึ้น

4. การสวดมนต์ให้พรท่านผู้บริจาคและผู้บริการทุกท่าน คุณแม่ดร.สิริอ่านพบจากหนังสือพระอภิธรรม เป็นการให้พรตามแบบของภิกษุสงฆ์

5. การประเมินผลผู้เข้าอบรม ก่อนจะเสร็จสิ้นการอบรมตามหลักสูตรในแต่ละครั้ง(ในวันที่ 7 ของการอบรม)จะมีการประเมินผลผู้เข้าอบรมโดยให้กรอกแบบประเมินผล และการเชิญผู้เข้าอบรมออกมากล่าวแสดงความรู้สึกถึงผลการปฏิบัติธรรมของตน เพื่อให้ทุกคนได้รับทราบโดยทั่วกัน หากผู้เข้าอบรมมีจำนวนมากจะมีการสุ่มเลือกให้ผู้เข้าอบรมเพียงบางท่าน (ประมาณ 10 คน) ได้ออกมาเล่าหน้าชั้น เป็นต้น

นับว่าการปรับประยุกต์เทคนิควิธีการสอนธรรมะของคุณแม่ดร.สิริ กรินชัย สอดคล้องกับความเห็นชอบของท่านเจ้าคุณอาจารย์ พระธรรมธีรราชฆาตมุนี (โชดก ญาณสิทธิเถร) ตลอดมา นอกจากนี้ท่านเจ้าคุณอาจารย์มักจะกล่าวยอมรับและสรรเสริญในความสามารถทางด้าน การเผยแผ่ธรรมะของคุณแม่ดร.สิริ กรินชัย เสมอว่า“สอนได้ละเอียดดีมากคุณสิริ อาจารย์ชอบใจ” บ่อยครั้งที่ท่านเจ้าคุณอาจารย์มักจะส่งพระภิกษุหรือสามเณรมาปฏิบัติธรรมกับคุณแม่ ดร. สิริ โดยกล่าวว่า “ช่วยอาจารย์หน่อยนะคุณสิริ เพราะคุณสิริสอนคนได้ผล อาจารย์ดีใจมาก”

วัตถุประสงค์ของหลักสูตรการพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุข

1. เพื่อพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุข ทำให้เกิดความอยู่เย็นเป็นสุขในหน้าที่และสังคมสามารถช่วยตนเองและสามารถแก้ปัญหาโลก ปัญหารวมได้

2. เพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เข้าอบรมให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้นภายใน 8 วัน 7 คืนเป็นการเรียกธาตุตรัสรู้ในตัวเราให้เกิดขึ้น รู้เอง เห็นเอง (สิริ กรินชัย, สัมภาษณ์, 6 กันยายน 2540)

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการเข้าอบรมในหลักสูตร

คุณแม่ดร.สิริ กรินชัย(สัมภาษณ์, 6 กันยายน 2540) กล่าวถึงผลที่คาดว่าจะได้รับจากการเข้าอบรมในหลักสูตรการพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุขซึ่งสำคัญเป็นอันดับแรกคือ ก่อให้เกิด

ความสันติสุข แก่ผู้เข้าอบรม อันได้แก่การเกิดความสุขกาย สุขใจในหน้าที่และสังคม ไม่เบียดเบียนและไม่เอารัดเอาเปรียบกัน ไม่ล้อโก่ง ไม่คอร์รัปชัน มีแต่ความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ต่อตนเองและเพื่อนมนุษย์ นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดผลพลอยได้จากการเข้าอบรม (สิริ กรินชัย, อ้างถึงใน เกษม มงคลโกศล, ผู้รวบรวม, 2540 : 68) คือ

1. จิตใจจะเยือกเย็นลงกว่าเดิม
2. จะมีสติสัมปชัญญะมั่นคงขึ้น ระลึกได้ในสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม
3. จะมีความสุขกาย สุขใจมากขึ้น
4. ได้สร้างมหากุศลอันเป็นแรงส่งให้ฐานะการงาน การเงินเจริญรุ่งเรืองขึ้น
5. รู้จักทางแห่งมรรคผล นิพพาน อันนำไปสู่ความพ้นทุกข์ ถึงสุขอันไพบูรณ์ ด้วยความรู้ผิดชอบชั่วดีขึ้นมาเอง
7. จะช่วยให้โรคร้ายไข้เจ็บบรรเทาเบาคลาย
8. เกิดความสงบสุขขึ้นในหมู่คณะ ตั้งแต่ครอบครัวจนถึงสังคมาภย

การเผยแพร่ธรรมะของวิทยากร

คุณแม่ดร.สิริ กรินชัย(สัมภาษณ์, 6 กันยายน 2540) กล่าวถึงการเผยแพร่ธรรมะของวิทยากรว่า วิทยากรซึ่งสอนธรรมะในหลักสูตรการพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุข ทุกท่านล้วนแล้วแต่เคยเข้าอบรมธรรมะกับคุณแม่ดร.สิริ กรินชัยมาแล้วทั้งสิ้น ทั้งนี้คุณแม่ดร.สิริจะเป็นผู้คัดเลือกวิทยากรจากศิษย์ซึ่งเคยเข้าปฏิบัติธรรมครบตามหลักสูตร 8 วัน 7 คืนอย่างน้อย 10 ครั้ง หรือเป็นผู้สนใจใฝ่ศึกษาธรรมะมาก่อนจนมีความรู้ทางธรรมดี เป็นผู้มีความประพฤติดีสามารถสอนผู้อื่นได้ นอกจากนี้ยังต้องเป็นผู้ที่มีความจริงใจจากใจเพราะ อ่อนหวาน และมีเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์อีกด้วยจากนั้นจะให้ฝึกการสอนโดยใช้ไมโครโฟน ฝึกการสวดมนต์ให้มีน้ำเสียงไพเราะ ถูกต้องตามจังหวะจะโคน ฝึกให้สามารถนำผู้เข้าอบรมเดินจงกรมได้ ทั้งนี้เมื่อฝึกฝนจนมีความชำนาญในระดับหนึ่งแล้วก็จะสอนหรือให้ฝึกการบรรยายธรรมต่อไป

ปัจจุบันคุณแม่ดร.สิริ กรินชัยได้ฝึกวิทยากรให้ช่วยเผยแพร่ธรรมะในหลักสูตรได้ประมาณกว่า 100 คน แต่ก็ยังนับว่าเป็นจำนวนที่ไม่มากเท่าไรเมื่อเทียบกับภารกิจทางธรรมที่จะต้องแยกย้ายกันไปสอนธรรมปฏิบัติตามสถานที่ต่าง ๆ ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ การอบรมในคราวหนึ่ง ๆ ต้องมีวิทยากรสอนการปฏิบัติธรรมอย่างน้อย 5-6 ท่าน โดยจะคัดเลือกจากผู้ที่สอนเก่ง ปัญญาดี บรรยายธรรมได้เพื่อให้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าคณะวิทยากรจำนวน 1 ท่าน เช่น การอบรมคราวนี้ อาจารย์เรณู ทศณรงค์ ได้รับมอบหมายให้เป็นหัวหน้าคณะวิทยากร เป็นต้น

คุณแม่ดร.ศิริ กรินชัยกล่าวถึงการเผยแพร่ธรรมะของวิทยากรว่า ยังคงรักษารูปแบบการอบรมตามแบบของท่านได้เป็นอย่างดี เวลาไปเปิดการอบรมธรรมปฏิบัติไม่ว่าจะเป็น ที่แห่งใดก็ตามจะได้รับความเคารพนับถือจากผู้เข้าอบรมเหมือนกัน นอกจากนี้วิทยากรยังเป็นผู้ที่มีความกตัญญูต่อคุณแม่ดร.ศิริตลอดมา โดยมีมักจะกล่าวยกย่องให้เกียรติและระลึกถึงท่านในฐานะที่เป็นคุณแม่หรืออาจารย์ทางธรรมของวิทยากรเสมอ คุณแม่ดร.ศิริจึงได้กล่าวในที่สุดว่า “ถึงแม่ตายแม่อีกไม่ห่วงแล้ว เพราะงานของแม่ไม่สูญ มีแต่เจริญขึ้น เพราะมีวิทยากรเป็นตัวแทนออกไปทำงานได้ผล”

การคัดเลือกและการฝึกวิทยากร

คุณแม่ดร.ศิริ กรินชัย(สัมภาษณ์, 6 กันยายน 2540) กล่าวถึงการคัดเลือกและการฝึกวิทยากรว่าการคัดเลือกบุคคลให้เข้ามาเป็นวิทยากรจะสอบถามความสมัครใจจากบุคคลนั้นโดยพิจารณาว่า คนไหนเป็นได้ก็จะบอกมาเป็นวิทยากรได้แล้ว คนอยากเป็นวิทยากรก็เยอะ แต่เขาไม่พร้อมในบุคลิกลักษณะ จึงไม่ยอมรับ เพราะผู้ที่จะเป็นวิทยากรจะต้องมีปัญญาเฉลียวฉลาดสามารถได้ตอบหรือสนทนาธรรมในการสอบอารมณ์ได้ และต้องเป็นที่รักที่เมตตาของคนที่ได้พบเห็นอีกด้วย”

เมื่อได้รับคัดเลือกให้มาทำหน้าที่วิทยากรในหลักสูตรแล้ว จากนั้นคุณแม่ดร.ศิริ กรินชัย จะช่วยฝึกและให้คำแนะนำหรือติชมการสอนธรรมะของวิทยากรแต่ละคนตามแต่จะเห็นสมควร เช่น ต้องใช้คำพูดที่สุภาพ กิริยามารยาทต้องเรียบร้อย การบรรยายหรือการสนทนาธรรมต้องมีหลักอ้างอิงในพระพุทธานุอย่างถูกต้องว่าเป็นคำตรัสของพระพุทธเจ้าหรือพระอรหันตสาวกองค์ใด ทั้งนี้ควรอ้างอิงด้วยภาษาบาลีบ้าง และจะต้องแปลเป็นภาษาไทยทุกครั้ง อย่างไรก็ตามคุณแม่ดร.ศิริมักจะแนะนำให้วิทยากรหมั่นศึกษาพระอภิธรรมโดยการอ่านจากหนังสือด้วยตนเอง หรือการเข้าเรียนพระอภิธรรมอย่างจริงจังตามโรงเรียนพระอภิธรรมซึ่งสอนโดยพระภิกษุหรือภรรวาสกก็ได้ เพราะหนังสือธรรมะทุกเล่มมีรากฐานธรรมะมาจากพระอภิธรรมทั้งสิ้น ทั้งนี้วิทยากรจะต้องศึกษาธรรมะในหมวดต่างๆ ดังต่อไปนี้คือ มหาสติปัฏฐาน 4 อันมีหลักของวิปัสสนาภูมิ 6 ชั้น 5 อายุคนละ 12 ธาตุ 18 อินทรีย์ 22 ปฏิจจสมุปบาท 12 อริสัจ 4 เวทนาภูมิ 6 ซึ่งทั้งหมดจะย่อลงมาเหลือกายกับใจ

ทุกครั้งที่คุณแม่ดร.ศิริ กรินชัย และวิทยากรบรรยายธรรมจะมีการบันทึกเสียงลงในเทปคาสเซ็ทและให้ผู้บรรยายท่านนั้น ๆ นำมาฟัง เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องในการพูดของตน เนื่องจากการบรรยายธรรมในแต่ละครั้งต้องใช้หลักทางวาทศิลป์ในการพูดให้เกิดความน่าสนใจชวนให้

คิดตามนับตั้งแต่ต้นจนจบ แม้แต่คุณแม่ครู.ศิริ ซึ่งสอนและบรรยายธรรมมาเกือบ 50 ปี ก็ยังบันทึกเสียงและฟังการบรรยายของท่านทุกครั้งจวบจนปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อหาข้อบกพร่องในการพูดและพยายามแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้นต่อไป แม้แต่คำพูดเผลอติดปากซ้ำซาก เช่น ก็ ๆ ๆ นะคะ ๆ ๆ อะไรหละ ๆ ๆ เป็นต้น ท่านก็จะพยายามหลีกเลี่ยงหรือขจัดออกไป ด้วยเหตุนี้จึงแนะนำให้วิทยากรทุกท่านหมั่นฟังเทปการบรรยายธรรมของตน เพื่อที่จะได้พัฒนาทักษะการพูดและพัฒนาตนเอง โดยคุณแม่ครู.ศิริได้เปรียบเทียบว่า “เสมือนหนึ่งการส่องกระจกดูเงาตัวเองตรงไหนไม่ดีจะได้รับการศึกษา”

การปฏิบัติธรรมของบุคลากรซึ่งช่วยอำนวยความสะดวกในการอบรม

คุณแม่ครู.ศิริ กรินชัย(สัมภาษณ์,6 กันยายน 2540) กล่าวถึงการปฏิบัติธรรมของบุคลากรซึ่งช่วยความสะดวกในการอบรมหลักสูตรการพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุขว่า เขาเหล่านั้นมักจะเคยเข้าปฏิบัติธรรมในหลักสูตรแล้ว ถ้าผู้ใดยังไม่เคยเข้าอบรมทางศูนย์วิปัสสนากรรมฐานขุขันธ์พุทธศกสมคม จะสนับสนุนให้เข้าปฏิบัติธรรมในเวลาต่อมา ดังนั้นบุคลากรเหล่านี้จึงเข้าใจระเบียบปฏิบัติของผู้เข้าอบรมในขณะที่ทำการฝึกอบรม และสามารถให้คำแนะนำอันจำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตขณะปฏิบัติธรรม ณ ที่นี้ตลอด 8 วัน 7 คืน และให้บริการแก่ผู้มาติดต่อด้วยอัธยาศัยไมตรีอันดี จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของบรรยากาศที่ดีในการฝึกอบรม

ตอนที่ 2 สาร

เนื้อหาสารของการเผยแผ่ธรรมะหลักสูตรการพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุขประกอบด้วย

1. การสอนธรรมปฏิบัติ ได้แก่ การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ การกำหนดอิริยาบถ
2. การบรรยายธรรมะจากคุณแม่ครู.ศิริ กรินชัย และวิทยากร
3. การสอบอารมณ์ โดยวิทยากรจะตอบปัญหาข้อข้องใจเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมให้แก่

ผู้เข้าอบรม

4. การสวดมนต์ให้วัพระตามกำหนดการประจำวัน

การสอนเดินจงกรม

คุณแม่ครู.ศิริ กรินชัย(สัมภาษณ์, 7 กันยายน 2540) กล่าวถึงการสอนเดินจงกรมโดยเริ่มจากนิยามว่า การเดินจงกรม คือ การเดินสมาธิ เป็นกิจกรรมหลักในการฝึกธรรมปฏิบัติใน

หลักสูตรนี้ ตามกำหนดการประจำวันกำหนดให้ผู้เข้าอบรมต้องเดินจงกรมและออกเสียงปริกรรมพร้อมกัน

ประโยชน์ของการเดินจงกรม คือ

1. ช่วยให้เกิดปัญญา
2. ได้ขณิกสมาธิ และอุปจารสมาธิ
3. เป็นการออกกำลังกาย ช่วยให้กล้ามเนื้อแข็งแรง
4. สามารถตัดเวรตัดกรรมได้
5. สมาธิที่ได้จากการเดินจงกรมจะทำให้ตั้งอยู่ได้นาน
6. ช่วยย่อยอาหาร

คุณแม่ดร.ศิริ กรินชัย กล่าวถึงการสอนเดินจงกรมว่า หลังจากวิทยากรได้สาธิตและอธิบายลักษณะหรือท่าในการเดินแล้ว ผู้เข้าอบรมจะสามารถทำตามได้แทบทุกคน ที่เหลืออาจเดินได้ถูกบ้างผิดบ้างถือเป็นเรื่องปกติ ทั้งนี้ตลอดเวลาที่มีการเดินจงกรมจะมีวิทยากรเดินตามแถวของผู้เข้าอบรมเพื่อตรวจสอบการปฏิบัติของผู้เข้าอบรม หากใครยังเดินไม่ถูกต้องวิทยากรจะสอนหรือสาธิตการเดินให้คุณเป็นตัวอย่างทุกครั้ง ณ จุดนั้น ๆ หรืออาจแยกออกมาสาธิตหรือฝึกกันแบบตัวต่อตัวกับวิทยากร ใน 3-4 วันแรกของการอบรมจะมีทีมวิทยากรดูแลอย่างเข้มงวด เพื่อให้ผู้เข้าอบรมสามารถเดินจงกรมทำพื้นฐานได้อย่างถูกต้อง ซึ่งจะส่งผลต่อการเดินจงกรมในระยะต่อไปได้อย่างถูกต้องมากยิ่งขึ้น

การสอนนั่งสมาธิ

คุณแม่ดร.ศิริ กรินชัย(สัมภาษณ์, 7 กันยายน 2540) กล่าวถึงการสอนนั่งสมาธิว่าการนั่งสมาธิเป็นกิจกรรมต่อเนื่องที่จะต้องกระทำทุกครั้งหลังจากการเดินจงกรมแล้วโดยมากจะกำหนดให้ใช้เวลาประมาณครึ่งชั่วโมง ทั้งนี้การนั่งสมาธิจะช่วยให้จิตใจสงบสามารถทำลายความฟุ้งเพื่อความว่างเหงาหาวนอน ช่วยลดความพยายามและใจร้อนลงได้ เมื่อผู้เข้าอบรมสามารถนั่งสมาธิได้อย่างถูกต้องตามหลักแล้ว จะเข้าถึงสมาธิที่แนบแน่น สงบกาย สงบใจ (อัปนาสมาธิ) อันก่อให้เกิดผลานิสงส์ต่อการปฏิบัติธรรมในขั้น ต่อ ๆ ไป

การสอนผู้เข้าอบรมให้นั่งสมาธิอย่างถูกวิธี วิทยากรจะเป็นผู้คอยดูแลตรวจสอบอาการของผู้เข้าอบรม หากใครนั่งสมาธิแล้วก้มหน้า ตัวเอียงหรือเอียงคอไปทางโน้นทางนี้ข้างวิทยากรจะเดินเข้าไปในแถวจนถึงตัวผู้เข้าอบรมดังกล่าว แล้วกระซิบสอนวิธีการปฏิบัติอย่างถูกต้องและไม่ทำให้เกิดเสียงดังรบกวนสมาธิคนรอบข้างอีกด้วย

ในระหว่างนั่งสมาธิให้กำหนดดูการขึ้นลงของท้องว่าเกิดอาการพองหรือยุบโดยกำหนดตามความเป็นจริง ท้องพองให้กำหนดว่า“พอง” ท้องยุบให้กำหนดว่า“ยุบ” เหตุที่กำหนดดูการพองยุบที่ท้องเนื่องจากเป็นจุดที่หยาบ สามารถรู้อาการโป่ง-แฟบของท้องได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามหากมีผู้เข้าอบรมท่านใดไม่สามารถกำหนดพอง-ยุบได้ทันตามอาการที่ปรากฏหรือหาพอง-ยุบไม่เจอ คุณแม่ดร.สิริ หรือวิทยากรจะสอนให้ผู้เข้าอบรมท่านนั้นวางมือบนท้องแล้วกดเบา ๆ ประมาณ 3-4 ครั้ง เมื่อหนังท้องดันขึ้นมาให้กำหนดว่า“พอง” เมื่อหนังท้องแฟบลงให้กำหนดว่า“ยุบ” ปฏิบัติต่อเนื่องกันนาน ๆ จนแน่ใจว่าพอง-ยุบเกิดบริเวณนั้นแล้วจึงนำมือออกไปยังจับอาการพอง-ยุบไม่ได้ให้เริ่มต้นกดเบา ๆ ที่ท้องอีกจนกระทั่งรู้ขึ้นมาเองว่าพอง-ยุบมีอยู่จริง

การสอนกำหนดอิริยาบถ

คุณแม่ดร.สิริ กรินชัย(สัมภษณ, 7 กันยายน 2540) กล่าวถึงการสอนกำหนดอิริยาบถ โดยเริ่มจากนิยามว่าการกำหนดอิริยาบถ หมายถึง การกำหนดหรือบริกรรมคำพูดในใจโดยนึกตามกิริยาที่เราทำ ความรู้สึกของคนเรามีทางรู้อยู่ 6 ทาง คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ทั้ง 6 ทวารนี้ต้องรับรู้ให้ตรงกับความรู้สึก เมื่อได้ยินเสียงให้กำหนด “ยินหนอ” เมื่อจมูกได้กลิ่นให้กำหนดว่า “กลิ่นหนอ” เมื่อรับรู้รสทางลิ้นกำหนดว่า “รสหนอ” ตามความเป็นจริง ก็จะทำให้เกิดสติจะวางเป็นสติอยู่ในตัว คือ ขณะที่กำหนดให้ทันอิริยาบถปัจจุบัน ปากก็ไม่ได้พูดโกหก (มุสา) ไม่ได้พูดเพื่อเจ้อประโยชน์ และจะไม่ค่อยปรุงแต่งโดยคิดฟุ้งซ่านเรื่อยเปื่อย เนื่องจากจิตจะจดจ่ออยู่กับกิริยาอาการที่ตนกำลังกระทำ โดยไม่คิดถึงเรื่องเก่าๆในอดีตหรือนึกเดาเหตุการณ์ในอนาคต นับเป็นการฝึก“สติ”ให้ว่องไวต่อการรับรู้ทำให้ลดความประมาทหลังผลอได้

หากผู้ใดมีสติที่ว่องไวสามารถรับรู้อารมณ์ซึ่งมากระทบหรือสัมผัสทวารทั้ง 6 ได้ทันตลอดเวลาจะช่วยจัดความความโลภ(โลภะ) ความโกรธ(โทสะ) และความหลง(โมหะ) ลงได้ เพราะสติจะทำหน้าที่กั้นกรอง ไม่ปรุงแต่งความคิดต่อไป เช่น เมื่อได้ยินคำพูดที่ไพเราะเสนาะหูหรือคำพูดด่าว่าหยาบคาย จิตที่มีสติจะกำหนดรู้แต่เพียงว่า “ยินหนอ” โดยไม่คิดประเมินค่าคำพูดนั้นว่า “ชอบ” หรือ “ไม่ชอบ” เป็นต้น

การกำหนดอิริยาบถเพื่อฝึกสติให้ว่องไวต่อการรับรู้อารมณ์ต่างๆที่มากระทบทวารทั้ง 6 นี้ ต้องกำหนดรู้ตลอดเวลาทั้งอิริยาบถใหญ่ อันได้แก่ การยืน เดิน นั่ง นอน ไปจนถึงอิริยาบถย่อย หรือการเคลื่อนไหวทุกกิริยา เช่น การรับประทานอาหาร ค้ม เคี้ยว กลืน เหลียว ก้ม เงย หยิบยก ตลอดจนการถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ เป็นต้น ทั้งนี้คุณแม่ ดร. สิริ กรินชัยได้จัดลำดับความสำคัญของธรรมเนียมปฏิบัติไว้ คือ การกำหนดอิริยาบถปัจจุบัน สำคัญเป็นลำดับที่ 1 การเดินจงกรม

สำคัญเป็นลำดับที่ 2 และการนั่งสมาธิสำคัญเป็นลำดับที่ 3 อย่างไรก็ตามท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของการกำหนดอิริยาบถไว้เป็นประโยคคล้องจองว่า “รู้เท่าเอาไว้กัน รู้ทันเอาไว้แก้ รู้ให้แน่ ๆ คือรู้ให้ทันปัจจุบัน ใช้ได้ทั้งกันและแก้”

การบรรยายธรรมะ

คุณแม่ ดร. สิริ กรินชัย(สัมภรณ์, 7 กันยายน 2540) มีหลักในการถ่ายทอดความรู้หรือบรรยายธรรมะ คือ เน้นการใช้คำพูดที่ฟังง่าย เป็นภาษาพูดธรรมดา ใช้คำบาลีแต่น้อยโดยอ้างอิงถึงพุทธพจน์ตามสมควรเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความเชื่อถือในคำบรรยายของท่านมากยิ่งขึ้น ทุกครั้งเมื่อกล่าวถึงคำบาลีจบท่าน จะแปลคำบาลีนั้นเป็นภาษาไทยทันที ทำให้ผู้ฟังการบรรยายสามารถเข้าใจเนื้อหาธรรมะที่น่าเสนอมากขึ้น ทั้งนี้หลักการแปลภาษาดังกล่าวข้างต้นเป็นหลักที่ได้รับการสืบทอดมาจากครูบาอาจารย์ทางธรรมอยู่แล้ว นับได้ว่าการบรรยายธรรมให้ผู้เข้าอบรมฟังถือเป็นกิจกรรมสำคัญอีกกิจกรรมหนึ่งในการอบรมตามหลักสูตรการพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุข เนื่องจากคุณแม่ ดร. สิริ เห็นว่า “จำเป็นจะต้องอธิบายให้รู้ให้เข้าใจเพื่อที่จะนำไปฝึกกรรมปฏิบัติได้ถูกต้องมากยิ่งขึ้น”

การจัดเรียงหัวข้อธรรมบรรยายในแต่ละวัน คุณแม่ ดร. สิริ กรินชัยไม่ได้กำหนดแน่นอนตายตัว แต่จะบรรยายไปตามสภาวะอารมณ์ของผู้เข้าปฏิบัติ ซึ่งจะมีความแตกต่างกันในการปฏิบัติแต่ละวัน และแต่ละคนก็จะไม่เหมือนกันอีกด้วย จากการประเมินผลด้วยการสอบถามผู้เข้าอบรมที่ผ่านๆมา คุณแม่ ดร. สิริ กรินชัยพบว่า “ผู้ที่ตั้งใจปฏิบัติธรรมได้อย่างถูกต้องที่สุดได้ผลดีที่สุด จะรู้สึกไปตามลำดับญาณ ซึ่งญาณก็คือปัญญาหรือเครื่องรู้วิเศษ วันที่ 1 อาจจะยังไม่รู้อะไรแต่มีสติสมาธิเพิ่มขึ้น รู้จักคำว่า ‘ปัจจุบัน’ รู้จักคำว่า ‘รูป’ กับ ‘นาม’ รูปคือกาย นามคือใจ ใจนี้เราจะย้ายเพราะอิริยาบถหนึ่งๆจะออกมาจากใจ ใจเป็นผู้สั่งการและกายเป็นผู้ทำตามคำสั่ง วันที่ 1-2 จะรู้แบบนี้ขึ้นมา วันที่ 3 จะรู้สำนึกบาป บุญ คุณ โทษ เมื่อก่อนเคยคิดว่าดีว่าถูกต้อง พอมาปฏิบัติแล้วจะรู้ว่าถูกหรือผิด เคยฆ่าสัตว์ เคยลักขโมย เคยปล้น เคยจี เคยไปวัด เคยทำกุศลทาน มันจะออกมาในแนวสั่งสอน เตือนให้สำนึกบาป บุญ คุณ โทษ วันที่ 3-4 ก็แก่กล้า วันที่ 4 ก็เกิดขึ้นตามสภาวะเห็นการเกิด-ดับของจิต มันจะมีอาการเกิดปรากฏ วันที่ 5 เห็นการเกิด-ดับ เร็วขึ้นตามลำดับ วันที่ 6 ก็เหมือนกัน จะพุ่งชานไปในเรื่องอยากทำดี หนีชั่วไอ้ที่ทำมาแล้วผิด ๆ ใจก็คิดเลิกแล้วไม่เอาแล้ว วันที่ 7-8 จะขึ้นตามญาณที่ละ 3 อย่าง หนึ่ง-สอง-สาม, สี่-ห้า-หก คล้ายกัน จิตก็จะเป็นกลางมากขึ้น เป็นกุศลมากขึ้น ทั้งอกุศลมากขึ้นและอดทนมากขึ้น มีความเพียร อดทนต่อความทุกข์และรู้จักวางใจเป็นกลาง อุปทานก็ลดลง แม้ความทุกข์และสุขจะผ่านเข้ามาในจิตใจ จิตใจก็จะไม่เศร้าหมองกับความเสียใจที่ผ่านเข้ามา แม้ธุรกิจจะขาดทุนหรือถูกไล่ออกจากงานก็จะไม่เสียใจจะรู้จักแห่ง

กรรมที่มีมา จะตั้งหน้าตั้งตาทำความดีต่อไป เมื่อรู้กฎแห่งกรรมแล้วจะทำให้ไม่หวั่นไหว เพราะเรารู้ว่าได้ทำเขามาก่อนเลยเป็นแบบนี้ต้องรับผลไม่ตีมา ถึงได้พบและได้ยินในสิ่งที่ไม่ดีแบบนี้”

ภาพรวมหัวข้อธรรมบรรยายของคุณแม่ดร.สิริ กรินชัย จะเน้นเรื่อง “การเดินจงกรมให้ได้ปัจจุบัน นั่งสมาธิให้จิตใจฝึกใฝ่อยู่ที่ห้อง พอง-ยุบ หรือจะเป็น พุช-โร, สัมมา อรหัง อะไรก็แล้วแต่ ให้จิตอยู่กับองค์บริการ ไม่ทิ้งองค์บริการ อาการพอง-ยุบ ก็จะค่อย ๆ เปลี่ยนไป ยิ่งหลายวันเข้า พอง-ยุบก็จะยิ่งเบา สมาธิดีขึ้นก็จะยิ่งหายไป ในวันที่ 5-6 จะไม่มีพอง-ยุบ แล้วจะหายไปยาว เมื่อหายไปแล้วก็กำหนดว่า “หายหนอ นั่งหนอ เฉยหนอ” ต้องกำหนดให้ถูกจุด “นั่งหนอ-เฉยหนอ” พร้อมกับความรู้สึกว่าห้องนั่งเฉย คือไม่หายใจ พอมี พอง-ยุบ กลับมา ก็ต้องให้รู้ว่า “พอง” มาก่อน หรือ “ยุบ” มาก่อน และต้องจับให้ได้ด้วยว่า พอง-ยุบ หายไปตอนไหน ทิ้งองค์บริการไหม ถูกโยคีผู้เข้าอบรมบอกไม่ทิ้งบริการ แสดงว่าสติเขา่องไวดี การปฏิบัติก็ก้าวหน้า

การสอบอารมณ์

คุณแม่ดร.สิริ กรินชัย(สัมภาษณ์, 7 กันยายน 2540) กล่าวถึงการสอบอารมณ์โดยเริ่มจากนิยามว่าการสอบอารมณ์ หมายถึง การพูดคุยสอบถามความรู้สึกหรืออาการที่ปรากฏของผู้เข้าอบรมว่าสามารถปฏิบัติธรรมได้ก้าวหน้าไปจนถึงญาณชั้นไหน นอกจากนี้ยังได้อธิบายให้ผู้สอบถามและผู้ฟังรอบข้างทราบว่าอาการของญาณแต่ละลำดับชั้นจะปรากฏออกมาในลักษณะใด ทั้งนี้วิทยากรผู้สอบอารมณ์จะชี้แนะแนวทางและหลักการปฏิบัติที่ถูกต้องยิ่งขึ้น โดยเฉพาะจะเน้นเรื่องการกำหนดอิริยาบถให้ทันปัจจุบัน และการรักษาสติให้บริสุทธิ์ นับว่าเป็นการไขข้อข้องใจและเพิ่มพูนความรู้ทางธรรมะให้แก่ผู้เข้าอบรมได้อีกทางหนึ่ง

ตลอดหลักสูตรการพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุขจะจัดให้มี “การสอบอารมณ์ตามกำหนดการ การอบรม” จำนวน 2 ครั้ง ครั้งละประมาณ 40 นาที ในวันที่ 3 และวันที่ 6 ของการอบรมและจะทำการประเมินผลอีกครั้งในวันที่ 7 ของการอบรม ซึ่งในวันนี้จะต่างจาก 2 วันที่กล่าวมาข้างต้น คือ ทางศูนย์วิปัสสนากรรมฐานยุวพุทธิกสมาคมฯ หรือสถานที่จัดอบรมจะเตรียมแบบประเมินผลมาแจกให้ผู้เข้าอบรมได้กรอกข้อมูลเกี่ยวกับประวัติส่วนตัวและผลที่ได้จากการปฏิบัติธรรมในหลักสูตร ตลอดจนการคัดเลือกตัวแทนจากผู้เข้าอบรมให้ออกมากล่าวแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับผลที่ตนได้รับจากการปฏิบัติธรรม เพื่อให้วิทยากรและผู้เข้าอบรมท่านอื่น ๆ ได้รับฟังตามไปด้วย นอกจากนี้ระหว่างกรับประทานอาหารมื้อเช้า และมื้อกลางวัน ทางคณะผู้จัดการอบรมจะเตรียมโต๊ะยาวซึ่งมีวิทยากรนั่งประจำ เพื่อให้ผู้เข้าอบรมที่ได้รับการขานเรียกหมายเลขของตนได้

รับประทานอาหารยังโตะนั้น และสามารถสอบถามปัญหาข้อข้องใจในการปฏิบัติธรรมได้อีกด้วย หนึ่งถ้าคุณแม่ดร.สิริ กรินชัย มาสอนด้วยตนเองครั้งใดก็ตาม ท่านจะเป็นผู้นั่งประจำที่หัวโต๊ะยาว นั้น และจะมีวิทยากรอีกท่านนั่งประจำที่หัวโต๊ะฝั่งตรงข้ามเสมอ ในการรับประทานอาหารเช้า หนึ่ง ๆ จะมีผู้เข้าอบรมได้รับการชานเรียกเลขหมายเลขประจำตัวครั้งละประมาณ 18 คน เรียงกันไป จนครบ 6 วัน ๆ ละ 2 มื้อ (ยกเว้นมื้อกลางวันของวันแรกที่เปิดการอบรมและมื้อเช้าของวันสุดท้าย ก่อนกลับบ้าน) เพราะฉะนั้นผู้เข้าอบรมซึ่งได้สอบอารมณ์ที่โตะยาวขณะรับประทานอาหารเช้ามี จำนวนรวมกว่า 200 คน

อย่างไรก็ตามทางคณะผู้จัดการอบรมยังได้จัดโต๊ะรับประทานอาหารกลุ่มย่อยอีกโต๊ะละ 8 ที่นั่ง ประมาณ 4-5 โต๊ะ โดยมีวิทยากรนั่งประจำโต๊ะหนึ่งท่าน เพื่อตอบปัญหาข้อข้องใจเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมของผู้เข้าอบรม ตลอดจนทำการสอนและสาธิตการกำหนดอิริยาบถปัจจุบัน ขณะ รับประทานอาหารเช้าด้วย นอกจากนี้หากผู้เข้าอบรมท่านใดยังมีปัญหาหรือข้อสงสัยอีกก็สามารถ สอบถามได้จากคุณแม่ดร.สิริหรือวิทยากรในระหว่างเวลาพักการอบรมช่วงอื่นๆ เช่น ขณะพักคัมภ์น้ำ ปานะ (เครื่องคัมภ์) ช่วงพักรับประทานอาหารว่างตอนเย็น หรือช่วงก่อนเข้านอน เป็นต้น การสอบ อารมณ์ปัญหาข้อข้องใจในช่วงเวลาเหล่านี้จะถือว่าเป็น “การสอบอารมณ์นอกกำหนดการการอบรม”

การสวดมนต์และสมาทานศีล

คุณแม่ดร.สิริ กรินชัย(สัมภาษณ์, 7 กันยายน 2540) กล่าวถึงการสวดมนต์และสมาทาน ศีลว่าตามกำหนดการการอบรมจะจัดให้มีการสวดมนต์และสมาทานศีลทุกวัน วันละ 2 ครั้งคือ ช่วง เช้า เวลา 05.30 น. และช่วงเย็นเวลา 17.30 น. คุณแม่ดร.สิริ กรินชัย กล่าวถึงความสำคัญของการ สวดมนต์ว่า เป็นอุบายในการสงบจิต เพื่อให้จิตมีสมาธิได้เร็วขึ้นและยังก่อให้เกิดบุญกุศล ช่วยลด ความฟุ้งซ่านของจิตได้ นอกจากนี้ยังถือเป็นการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวพุทธอีกด้วย อย่างไรก็ตามท่านได้ให้หลักในการสวดมนต์ให้เกิดประโยชน์ คือ ผู้สวดมนต์ควรจะต้องรู้คำแปลของ บทสวดมนต์นั้น จึงจะเกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น แต่ถ้าในขณะนี้ยังไม่ทราบคำแปลดังกล่าวข้างต้น ก็ควรจะไปศึกษาเพิ่มเติมจากหนังสือสวดมนต์ ซึ่งพิมพ์คำแปลประกอบ

หลังจากคุณแม่ดร.สิริ กรินชัยหรือวิทยากรได้กล่าวนำผู้เข้าอบรมสวดมนต์จบแล้วต่อ จากนั้นจะกล่าวคำสมาทานอาชีวภูษะมะกะศีล อันเป็นศีลซึ่งเหมาะสำหรับการนำไปปฏิบัติในชีวิต ประจำวันของฆราวาสหรือผู้ครองเรือนมีจำนวน 8 ข้อ ดังคำแปลในการสมาทานศีลคือ

ข้อ 1 ข้าพเจ้าจะไม่ฆ่าสัตว์ และไม่ทรมานให้สัตว์ได้รับความทุกข์เดือดร้อน

ข้อ 2 ข้าพเจ้าจะไม่ลักขโมย ไม่นื้อโกง ไม่เอาของผู้อื่นมาเป็นของตน โดยมีได้รับอนุญาตจากเจ้าของเสียก่อน

ข้อ 3 ข้าพเจ้าจะไม่ประพฤติดนินทา คือ ไม่ล่วงละเมิดในภรรยาและสามีของผู้อื่น

ข้อ 4 ข้าพเจ้าจะไม่กล่าวคำเท็จให้ผู้อื่นเดือดร้อน

ข้อ 5 ข้าพเจ้าจะไม่พุดยุยงต่อเสียด ให้ผู้อื่นเดือดร้อน

ข้อ 6 ข้าพเจ้าจะไม่กล่าวคำหยาบคาย คำทอให้ผู้อื่นเดือดร้อน

ข้อ 7 ข้าพเจ้าจะไม่พุดเพื่อเจ้อปรียประโยชน์ให้ผู้อื่นเดือดร้อน

ข้อ 8 ข้าพเจ้าจะไม่ประกอบมิจฉาอาชีพซึ่งพระพุทธองค์ทรงห้ามไว้ มีดังนี้

- 1) ข้าพเจ้าจะไม่ขายสัตว์ให้เขาเอาไปฆ่า
- 2) ข้าพเจ้าจะไม่ขายมนุษย์
- 3) ข้าพเจ้าจะไม่ขายอาวุธ
- 4) ข้าพเจ้าจะไม่ขายยาพิษ
- 5) ข้าพเจ้าจะไม่ขายสุราและไม่ดื่มสุรา

ตอนที่ 3 สื่อที่ใช้ในการเผยแพร่ธรรมะ

การอบรมในหลักสูตรการพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุข มีการใช้สื่อหรือช่องทาง การสื่อสารอย่างหลากหลาย ในบทนี้จะจำแนกออกเป็น 3 ประเภทคือ

1) สื่อบุคคล ได้แก่ คุณแม่ ดร.ศิริ กรินชัย และวิทยากร

2) สื่อเฉพาะกิจ ได้แก่ เทปเสียง เทปวีดิทัศน์ สไลด์มัลติวิชั่น หนังสือสวดมนต์และ หนังสือโครงสร้างของพระสัทธรรมในพระพุทธศาสนา การฉายแผ่นใส เป็นต้น

3) สื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ และสื่อมวลชนต่าง ๆ ซึ่งจัดพิมพ์หรือออกอากาศเผยแพร่ ผลงาน คำสอน หรือกิจกรรมการเผยแพร่ ธรรมะของคุณแม่ ดร.ศิริ กรินชัย หรือวิทยากร จะได้กล่าวถึงในบทนี้ด้วย เนื่องจากเป็นสื่อที่มี บทบาทต่อการแพร่กระจายข่าวสารการอบรมในหลักสูตรให้กว้างขวางไปสู่มวลชน จนทำให้มีบาง ท่านตัดสินใจเข้าอบรมในครั้งนี้ อนึ่งในบทที่ 5 , 6 และ 7 จะไม่กล่าวถึงสื่อมวลชนอีกเนื่องจาก เป็นสื่อที่ไม่ได้นำมาใช้ระหว่างการอบรม 8 วัน 7 คืน อย่างไรก็ตามการกล่าวถึงสื่อมวลชนในบท นี้จะมีส่วนทำให้ผู้อ่านเห็นภาพรวมของแนวทางในการสร้างประสิทธิผลของการสื่อสารในการเผยแผ่ธรรมะหลักสูตรดังกล่าวนี้ได้เป็นอย่างดี

สื่อบุคคล

คุณแม่คร.สิริ กรินชัย (สัมภาษณ์, 8 กันยายน 2540) กล่าวถึงเทคนิควิธีการสอนธรรมะให้เกิดความน่าสนใจและความน่าเชื่อถือแก่ผู้เข้าอบรมหรือผู้พบเห็น คือ “ตัวของเราต้องเป็นแบบอย่าง ต้องพูดจริง ทำจริง และสำคัญมากตรงวาทศิลป์ซึ่งเป็นบุคลิกของแต่ละคน แม้แต่ชวณะ (ชาวปัญญา) ของใครก็เฉพาะคนนั้น ในการอธิบายให้เข้าใจก็ต้องเกิดในชวณะของผู้พูด แล้วแต่หลักการ วิธีการศิลปะวาจาของคนๆนั้น ซึ่งวิทยากรบางคนก็เก่งกว่าแม่ บางคนก็ไม่เท่าแม่ สำหรับแม่ แม่จะพูดธรรมคำให้เข้าใจ พูดให้ศรัทธาต่อการปฏิบัติ มีความเพียร ไม่ทอดอ่ย พูดถึงเหตุและผล ผลของการปฏิบัติ โรคภัยไข้เจ็บหาย จากใจที่เคยโมโหโทโสก็จะเย็นลง เกิดสำนึกในสิ่งที่ดี จะเปลี่ยนพฤติกรรมของตัวเองด้วยใจสอนใจ คือเกิดปัญญา 3 ชั้น นอกจากนี้ผู้สอนยังต้องเป็นผู้ปฏิบัติธรรมและหมั่นศึกษาหาความรู้โดยการอ่านเรื่องของวิปัสสนาญาณต่าง ๆ วิปัสสนาภูมิ 6 ชั้น 5 อายตนะ 12 เป็นต้น จึงจะทำให้วาทศิลป์ของคนๆนั้นมีน้ำหนักน่าเชื่อถือมากขึ้น”

อย่างไรก็ตามคุณแม่คร.สิริ กรินชัย ได้อธิบายรายละเอียดของการสอนผู้เข้าอบรมหรือผู้เข้าฟังหรือสนทนาธรรมกับท่านว่า “คนที่เข้ามาพูดคุยกับเราไม่เหมือนกัน ไม่เท่ากัน เราต้องคุณ เราจะพูดกับเขาให้เข้าใจต้องมีความละเอียดในตัวเอง อยากจะมองดูอุปนิสัยใจคอของผู้อื่น บางทีเรามองดูเรารู้แล้ว เราก็ตอบให้เขาเข้าใจไปเลย ว่าที่สงสัยสิ้นสงสัยไปแล้ว แม่ตอบให้แล้ว เราต้องเข้าใจคนว่าเขาสงสัยจริงไหมหรือว่าจะมาลองภูมิ เราต้องให้ความเมตตา ถึงรู้ว่าเขามาลองภูมิ เราก็แกล้งทำเป็นไม่รู้และตอบไปตามตรง ใครจะสงสัยจริงก็ตอบให้สว่างกระจ่างแจ้ง คนมาลองภูมิก็มี แม่ก็ตอบแบบไม่รู้เท่าทัน ก็ตอบด้วยความเมตตา รับได้ก็รับ รับไม่ได้ก็แล้วแต่ปัญญาของแต่ละคน”

นอกจากนี้ท่านยังกล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้ผู้เข้าอบรมเกิดความเชื่อถือและศรัทธาในตัวผู้สอนคือ “เมตตาสำคัญที่สุด และพูดให้เขาเข้าใจ เมื่อเขาเข้าใจในข้อความหรือความประสงค์ของเรา หรือรู้เหตุรู้ผลของการกระทำในครั้งนี้ เขาก็จะเกิดศรัทธาและเราก็ยกตัวอย่างให้เป็นเครื่องรับรองผลโดยนำเรื่องราวจากประสบการณ์จริง ๆ ของบุคคลคนนั้นมาเล่าเป็นตัวอย่างเหมือนเป็น “นิทานปัจจุบัน” ส่วน “นิทานอดีต” (ชาดกในพระพุทธศาสนา) ก็นำมาเล่าด้วยเช่นกัน นอกจากนี้การมีบุคลิกที่ดีจะช่วยเสริมให้เกิดความน่าเชื่อถือและศรัทธาได้อีกด้วย ทุกคนจะชมแม้ว่าบุคลิกดี พูดจาดีไม่เสียชื่อเสียง ใครจะว่าอะไรคุณแม่ก็ไม่ได้ตอบ นอกจากชี้แจงเหตุผล ซึ่งบุคลิกต่างๆเหล่านี้ยังรวมถึงความเมตตา:อยากให้ผู้อื่นได้ดี กรุณา:ช่วยให้เขาได้ดี มุทิตา:จิตใจที่เขาได้ดี อุเบกขา:วางใจเป็นกลาง เมื่อบอกไม่เชื่อไม่ฟังก็ไม่ต้องสนใจ”

เทคนิคในการบรรยายธรรมะของคุณแม่ดร.ศิริ กรินชัย มีการปรับประยุกต์ตลอดมาเพื่อให้เหมาะกับกาลสมัยที่เปลี่ยนไป แต่หลักใหญ่ๆซึ่งเกี่ยวกับธรรมะในพระพุทธศาสนาจะไม่เปลี่ยน จะเปลี่ยนเฉพาะรูปแบบการบรรยายธรรม และเพิ่มการกำหนดอิริยาบถให้มากขึ้น ทั้งนี้ได้ให้คุณแม่ดร.ศิริเปรียบเทียบเทคนิควิธีการสอนของท่านกับการสอนธรรมะตามสำนักต่างๆว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ท่านให้ทัศนะว่า “ไม่ได้สนใจสำนักอื่น จะเป็นสำนักไหนก็ดีทั้งนั้น สอนคนให้รู้จักคิด อย่างน้อยๆก็เหมือนได้ชำระอาบน้ำให้สะอาดยิ่งขึ้น แม้ถือว่าเป็นการดีขอให้คุณเข้าไปปฏิบัติ”

คุณแม่ดร.ศิริ กรินชัยมีวิธีการฝึกวิทยากรให้เกิดทักษะอันพึงประสงค์ในการทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมะคือ “จะดีชมทุกครั้งที่มีโอกาส จะบอกว่าตรงนี้ดี ตรงนั้นไม่สมควร อย่างบางคนคิดพูด “ก็, นะคะ” มากไปแม่ก็จะบอก แม่จะพูดไปตามความรู้สึก ส่วนมากจะพูดคุยเรื่องการสอนธรรมะกับวิทยากรในเวลาอาหารมื้อเย็นเกือบทุกวัน ไครมาทานอาหารแม่ก็จะเข้าไปคุย โดยเฉพาะเรื่องกิริยามารยาทการพูดจา แม่จะเน้นมากกว่าให้วิทยากรทำตนให้เป็นที่น่านับถือ ไม่ทำเสื่อมเสีย เราสอนเขาอย่างไรก็ต้องทำตัวให้ได้อย่างคำสอน และพยายามบอกให้วิทยากรหมั่นศึกษาธรรมะเพิ่มเติม อ่านและเรียนพระอภิธรรมให้มาก เมื่อสงสัยอะไรให้ถาม แม่จะตอบให้ฟัง หากหนังสือให้อ่าน”

ในช่วงเวลาที่คุณแม่ดร.สิริว่างจากภารกิจการสอนธรรมะท่านมักจะอ่านหนังสือธรรมะ โดยไม่เจาะจงว่าต้องเป็นของผู้ใดเขียน นอกจากนี้ท่านมักจะฟังการบรรยายธรรมทางสถานีวิทยุยานเกราะในช่วงเวลาตั้งแต่ 03.00 - 07.00 น. เป็นประจำทุกวัน อย่างไรก็ตามท่าน ยังคงติดตามข่าวสารบ้านเมืองและข่าวสารทางโลกจากสื่อโทรทัศน์เป็นประจำทุกวันเช่นกัน โดยท่านกล่าวว่า “แม่จะดูหนังดูละครจิตก็จะยกขึ้นสู่ธรรมะ พอปฏิบัติแล้วจะเป็นเหตุจูงใจให้กลับมาพิจารณาเอง เป็นการดูเหตุดูผล ส่วนการบ้านการเมืองเกี่ยวกับการประชุมในรัฐสภาที่ฟังบ้างประปราย ฟังเวลาที่มีวิกฤติอะไรสำคัญๆไม่ให้ดาบอดหูหนวก ทั้งทันสมัยและนำสมัย แต่ไม่ทิ้งพระพุทธเจ้า”

สื่อเฉพาะกิจ

คุณแม่ดร. สิริ กรินชัย(สัมภาษณ์, 8 กันยายน 2540) เริ่มเผยแผ่ธรรมะผ่านทางสื่อมวลชนโดยเป็นผู้บรรยาย “ธรรมะของชาวบ้าน” จากสำนักวิปัสสนา วัดพระนารายณ์มหาราช ออกอากาศทางสถานีวิทยุ สวท. 2 วันละ 15 นาที เมื่อประมาณ 20 กว่าปีมาแล้ว และทุกวันนี้ยังนำเทปเสียงการบรรยายธรรมในครั้งนั้นมาเปิดให้ผู้เข้าอบรมได้ฟังในหลักสูตรแทบทุกวัน ทั้งเช้าและเย็น หัวข้อธรรมบรรยายนั้นคือ อาหารของใจ, ด้นคดปลายตรง, รั้วกันภัย, ชั้นที่บริสุทธิ์, พระในบ้าน, ทางสวรรค์, ทางสันติสุข, ของขวัญจากพระพุทธเจ้า เป็นต้น

หลังจากเผยแพร่ธรรมะในหลักสูตรการพัฒนาจิตใจให้เกิดปัญญาและสันติสุข ผ่านมาประมาณ 20 ปีอาจารย์สมบุรณ์และอาจารย์บังอร ครุณศิริปี สองสามมีภรรยาซึ่งเป็นอาจารย์วิทยาลัยครู (สถาบันราชภัฏ) สอนวิชาพุทธศาสตร์ มาเข้าอบรมในหลักสูตรกับคุณแม่ครู.สิริ ที่จังหวัดนครสวรรค์ ได้เป็นผู้บุกเบิกทำการบันทึกเสียงคำบรรยายธรรมของคุณแม่ครู.สิริใส่ลงในเทปเสียง ความคิดดังกล่าวสืบต่อมาจนทุกวันนี้ และยังบันทึกเสียงการบรรยายธรรมของวิทยากรท่านอื่นๆ ไว้อีกด้วย ต่อมาเทปเสียงได้รับความนิยมจากผู้เข้าอบรมเป็นอย่างมาก ส่วนใหญ่นิยมซื้อกลับไปฟังซ้ำที่บ้าน/ที่ทำงานหรือฝากญาติสนิทมิตรสหาย

หนังสือธรรมะซึ่งรวบรวมคำบรรยายธรรมของคุณแม่ครู.สิริ กรินชัย ได้จัดพิมพ์มานานแล้วจำนวนหลายครั้ง โดยมีบุตรสาวของท่านคุณพรทิพย์ กรินชัย ซึ่งจบการศึกษาจากคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นผู้รวบรวมในการจัดพิมพ์ ส่วนบุตรคนอื่น ๆ ได้เจริญรอยตามคุณแม่โดยการช่วยสอนธรรมปฏิบัติหรือช่วยสอบอารมณ์ผู้เข้าอบรมในบางโอกาส เนื่องจากทุกท่านต้องปฏิบัติภารกิจงานในตำแหน่งของตน

เมื่อประมาณ 5 ปีที่แล้ว(พ.ศ. 2535) ดร. บุญยง ว่องวานิช นายกกิตติมศักดิ์และคุณอนุรุท ว่องวานิช บุตรชายซึ่งเป็นนายกยุวพุทธิกสมาคมฯคนปัจจุบัน ได้จ้างช่างภาพมาถ่ายทำวีดิทัศน์ (วีดีโอ) การสอนธรรมะของคุณแม่ครู.สิริ ตลอดหลักสูตร ณ ธรรมสถานว่องวานิช ทำให้มีสื่อการสอนเพิ่มมากขึ้น คราวใดที่คุณแม่ครู.สิริ เหน็ดเหนื่อยหรือเจ็บป่วยหรือไม่ได้มาสอนด้วยตนเอง ก็จะเปิดเทปวีดิทัศน์ให้ผู้เข้าอบรมได้เรียนธรรมะผ่านสื่อดังกล่าว ส่วนสื่ออื่นๆ ซึ่งใช้ในการอบรมยุคปัจจุบัน เช่น สไลด์มัลติวิชั่น การฉายแผ่นใส แผ่นพับ/เอกสารเผยแพร่ฯ ก็เกิดจากความริเริ่มของท่านทั้งสองเป็นส่วนใหญ่เช่นกัน ทั้งนี้การใช้สื่อในการเผยแพร่ธรรมะในหลักสูตรจะเป็นไปในลักษณะช่วยกันคิดช่วยกันทำ โดยมีได้ว่าจ้างนักวางแผนสื่อมืออาชีพหรือองค์กรทางด้านสื่อให้ช่วยดูแลและวางแผนการใช้สื่อแต่อย่างใด

สื่อมวลชน

คุณแม่ครู.สิริ กรินชัย(สัมภาษณ์, 8 กันยายน 2540) กล่าวถึงสื่อมวลชนว่ามีผู้เข้าอบรมหลายท่านติดตามข่าวสาร/การบรรยายธรรมของท่านหรือวิทยากรผ่านทางสื่อมวลชน จนเกิดความเลื่อมใสศรัทธาและตัดสินใจเข้าอบรมธรรมปฏิบัติกับท่านในเวลาต่อมา แม้แต่นักข่าวหรือผู้ดำเนินรายการเมื่อมาทำการสัมภาษณ์แล้ว บางคนตัดสินใจขอสมัครเข้าอบรมในหลักสูตรดังกล่าวนี้ก็มีมาก ทั้งนี้สื่อมวลชนเริ่มให้ความสนใจติดตามรายงานข่าวหรือสัมภาษณ์เกี่ยวกับการอบรมในหลักสูตรมาเป็นเวลากว่า 20 ปีแล้ว จึงเป็นการเพิ่มช่องทางการกระจายข่าวสารการอบรมที่ดีอีกทางหนึ่ง

นอกจากนี้การพูดคุยชักชวนกันปากต่อปากโดยเล่าถึงประสิทธิผลของการเข้าอบรมในหลักสูตรยิ่งทำให้เพิ่มจำนวนผู้สนใจและผู้เข้าอบรมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสาธุศิษย์ซึ่งเป็นคาราหรือบุคคลซึ่งมีชื่อเสียงในแวดวงบันเทิงหรือวงสังคมมักจะช่วยประชาสัมพันธ์เผยแพร่ได้เป็นอย่างดี จนในปัจจุบันมียอดผู้เคยเข้าอบรมในหลักสูตรการพัฒนาคิดให้เกิดปัญญาและสันติสุขจำนวนกว่าแสนคน

ตอนที่ 4 ผู้รับสารหรือผู้เข้าอบรม

ข้อมูลในส่วนของผู้รับสารหรือผู้เข้าอบรมจัดว่าเป็นข้อมูลที่สำคัญอีกส่วนหนึ่ง เพราะคำตอบที่ได้บางประเด็นจะเป็นฐานความรู้นำไปสู่การตั้งคำถามในแบบสอบถามเพื่อเป็นเกณฑ์ในการประเมินผลผู้เข้าอบรม ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้

คุณแม่ดร.ศิริ กรินชัย(สัมภาษณ์, 8 กันยายน 2540) กล่าวถึงผู้เข้าอบรมในหลักสูตรการพัฒนาคิดให้เกิดปัญญาและสันติสุขว่า มีตั้งแต่อายุ 5-99 ปี ซึ่งคุณแม่ดร.ศิริ กรินชัย ได้กล่าวถึงเด็กอายุ 5 ขวบซึ่งเข้าอบรมในหลักสูตรนี้ว่า “เก่ง เอาใจใส่ ตั้งอกตั้งใจ อัจฉริยะ เวลาฝึกเหมือนผู้ใหญ่ รู้เรื่องดีกว่าผู้ใหญ่บางคนเสียอีก เพราะความคิดไม่มีกังวล จิตใจเป็นสมาธิเร็ว มีขนลุกน้ำตาไหลเป็นเครื่องรับรองผล เป็นสมาธิปิดใจและไม่คิดใจและเรียนเก่ง” ส่วนแม่เฒ่าวัย 99 ปี เริ่มมาฝึกกรรมปฏิบัติกับคุณแม่ดร.ศิริ ตั้งแต่อายุ 90 ปี ขณะนี้ยังเดินจงกรมได้ ดังนั้นอายุจึงมิใช่อุปสรรคของการปฏิบัติกรรม ใอย่างใก็ตามคนในสังคมส่วนมากมักจะมองว่าผู้สนใจปฏิบัติกรรมจะต้องเป็นผู้สูงอายุปลดเกษียณจากหน้าที่การงานแล้ว แต่ในความเป็นจริงผู้เข้าอบรมในหลักสูตรนี้จะอยู่ในวัยเด็กและหนุ่มสาวเป็นจำนวนมาก มาจากทุกสาขาอาชีพ มีตั้งแต่คนที่อ่านหนังสือไม่ออก เขียนไม่ได้ จนถึงมีระดับการศึกษาสูงสุด มีทั้งหญิงและชาย แต่โดยมากมักจะเป็นเพศหญิง มีฐานะที่แตกต่างกันตั้งแต่ผู้มีรายได้น้อยจนถึงมหาเศรษฐี แม้แต่ภิกษุหรือสามเณรก็ยังเข้ามาปฏิบัติ ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้จึงไม่ถือว่าเป็นข้อได้เปรียบหรือเสียเปรียบในการฝึกปฏิบัติ “ขอเพียงแต่บุคคลนั้นมีความศรัทธา สนใจปฏิบัติกรรม ไม่พูดคุยกัน ภาษาธรรมะจึงจะเข้าถึงคนได้ทุกระดับชั้น” นอกจากนี้ผู้เข้าอบรมยังมาจากทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ และมีบางท่านเดินทางมาจากต่างประเทศอีกด้วย ทั้งนี้พบว่าการอบรมแต่ละครั้งจะมีผู้เข้าอบรมหน้าใหม่ซึ่งยังไม่เคยเข้าอบรมในหลักสูตรนี้เป็นจำนวนมากกว่าผู้เข้าอบรมที่เคยเข้าอบรมมาแล้ว

หากมีการจัดอบรมหลักสูตรการพัฒนาคิดให้เกิดปัญญาและสันติสุข ณ ศูนย์วิปัสสนากรรมฐานยุวพุทธสิกสมาคมฯ ทางสมาคมฯจะรับผู้เข้าอบรมให้เข้าฝึกได้คราวละประมาณ 300 คน ถ้าจัดอบรมขึ้นที่วัดอินทรวiharจะรับผู้เข้าอบรมได้ประมาณ 200 คน ถ้าจัดอบรมตามบ้านใหญ่ ๆ จะรับผู้เข้าอบรมได้ประมาณกว่า 100 คน ดังนั้นการจัดอบรม ณ ศูนย์วิปัสสนากรรมฐานยุว

พุทธศักราช ๒๕๖๓ จึงถือได้ว่าเป็นสถานที่ที่รับผู้เข้าอบรมได้มากที่สุด นอกจากนี้ยังจัดเป็นศูนย์กลางในการผลิตและใช้สื่อในการเผยแพร่ธรรมะที่ทันสมัยและครบครันมากที่สุดอีกด้วย

ตามปกติในการอบรมครั้งหนึ่ง ๆ จะมีวิทยากรประจำพักอยู่กับผู้เข้าอบรมตลอด 8 วัน 7 คืน ไม่น้อยกว่า 6 ท่าน และวิทยากร 1 ท่านจะดูแลผู้เข้าอบรมประมาณ 30 คน ถ้าเป็นช่วงสอบอารมณ์อาจจะเปลี่ยนสัดส่วนเป็นวิทยากร 1 ท่านต่อผู้เข้าอบรม 40-50 คน หรืออาจจะเพิ่มเป็น 100 คนก็ได้ ถ้าพูดผ่านทางเครื่องขยายเสียง ทั้งนี้คุณแม่ ดร.สิริ กรินชัย เคยสอบอารมณ์ผู้เข้าอบรมกลุ่มใหญ่ประมาณ 900 คนมาแล้ว โดยให้ผู้เข้าอบรมที่มีปัญหาข้อสงสัยยกมือขึ้นเพื่อให้ท่านเห็นผู้ถามคำถาม จากนั้นจึงตอบคำถามผ่านทางเครื่องขยายเสียงให้ทุกคนได้ยินทั่วกัน

จากการประเมินผลการปฏิบัติธรรมของผู้เข้าอบรมด้วยการสอบอารมณ์ และให้ผู้เข้าอบรมกรอกใบประเมินผลตนเอง ตลอดระยะเวลาการเผยแพร่ธรรมะเกือบ 50 ปี ของคุณแม่ ดร.สิริ กรินชัยพบว่า ผู้เข้าอบรมเกือบทุกคนจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติโดยตั้งใจว่าจะประพฤติตนให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเลิกทำชั่วหมั่นรักษาศีล 5 ทำความดี เกิดสำนึกในบาปบุญคุณโทษ รู้กฎแห่งกรรมหรือกรรมของคน เกิดความกตัญญูกตเวทิต่อผู้มีพระคุณ สามารถลดละหรือเลิกอบายมุขได้ นอกจากนั้นในจิตใจจะเกิดความเมตตาอยากให้ผู้อื่นได้ดี กรุณา อยากช่วยเหลือให้เขาได้ดี มุทิตา ยินดีกับเขาเมื่อเขาได้ดี และอุเบกขา วางใจเป็นกลางต่อทุกข์และโทษที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ตลอดจนสามารถลด/เลิกความอาฆาตพยาบาทหรือการจองเวรต่อผู้อื่นได้ เป็นต้น